

CĂN-NGUYÊN DANH-TỪ KHOA-HỌC (1)

(tiếp theo)

LÊ-VĂN-THỜI và NGUYỄN-VĂN-DƯƠNG

ANISO- (Hy-lạp *anisos*, không bằng nhau. Do hai chữ *an-*, không, và *isos*, bằng nhau). Không bằng nhau, không giống nhau.

Bất - đẳng, Bất - đồng
不 等 不 同

Anisochromatique, a.

Hl. *anisos*, không bằng nhau + *khrôma*, *khrômatos*, màu sắc

Anisochromatic, a. Y. Bất-đồng-sắc

Anisochromémie, ou anisochromie, f.

Hl. *anisos*, không bằng nhau + *khrôma*, màu + *haima*, máu

Anisochromia, n. Y. Bất-đồng-sắc-huyết

Anisocorie, f.

Hl. *anisos*, không bằng nhau + *khorê*, con ngươi, đồng-tử

Anisocoria, n. Y. Đồng-tử bất-đồng

(1) Xem *Danh-từ Chuyên-môn*, 1972, 6, 15 ; 1973, 7, 21.

Anisocytose, f. Hl. <i>anisos</i> , không bằng nhau + <i>kutos</i> , tế-bào	Anisocytosis, n.	THỰC, Y. Bất-đồng-bào
Anisodonte, a. Hl. <i>anisos</i> , không bằng nhau + <i>odous</i> , <i>odontos</i> , răng	Anisodont, a.	Bất-đẳng-xi
Anisogamète, m. Hl. <i>anisos</i> , không bằng nhau + <i>gametês</i> , <i>gametis</i> , chông, vợ	Anisogamete, n.	ĐỘNG. Bất-đồng-giao-tử (dị-giao-tử)
Anisogamie, f. Hl. <i>anisos</i> , không bằng nhau + <i>gamos</i> , sự hôn-phôi	Anisogamy, n.	THỰC, ĐỘNG. Sự bất-đồng-phôi
Anisognathie, f. Hl. <i>anisos</i> , không bằng nhau + <i>gnathos</i> , hàm	Anisognathia, n.	Y. Tật bất-đồng-ngạc (1), tật hàm bất-đồng
Anisomère, a. Hl. <i>anisos</i> , không bằng nhau + <i>meros</i> , phần	Anisomerous, or anisomeric, a.	Bất-đẳng-phần
Anisométrpie, f. Hl. <i>anisos</i> , không bằng nhau + <i>metron</i> , sự đo + <i>ôpê</i> , <i>ôpês</i> , sự thấy, hoặc <i>ôps</i> , <i>ôpos</i> , con mắt	Anisometropia, n.	Chứng bất-đồng-thị
Anisopétale, a. Hl. <i>anisos</i> , không bằng nhau + <i>petalon</i> , lá	Anisopetalous, a.	THỰC. Cánh hoa không bằng nhau
Anisosphymie, f. Hl. <i>anisos</i> , không bằng nhau + <i>sphugmos</i> , mạch	Anisosphymia, n.	Y. Bất-đồng-mạch

(1) Ngạc 顎, cái hàm.

- Anisophylle, a.**
Hl. *anisos*, không bằng nhau + *phullon*, lá
- Anisoptère, a.**
Hl. *anisos*, không bằng nhau + *pteron*, cánh
- Anisostémone, a.**
Hl. *anisos*, không bằng nhau + *stêmôn*, sợi chỉ nhỏ
- Anisosthénique, a.**
Hl. *anisos*, không bằng nhau + *sthenos*, sức, lực
- Anisotonique, a.**
Hl. *anisos*, không bằng nhau + *tonos*, trương lực
- Anisotropie, f.**
Hl. *anisos*, không bằng nhau + *tropos*, sự quay, sự hướng < *trepein*, quay, hướng
- Anisurie, f.**
Hl. *anisos*, không bằng nhau + *ouron*, nước tiểu
- Anisophyllous, a.** THỰC. Bất-đẳng-diệp
- Anisopterous, a.** THỰC. Bất-đồng-sí
- Anisostemonous, a.** THỰC. Nhụy và cánh không đồng-sò
- Anisosthenic, a.** Y. Bất-đồng-lực
- Anisotonic, a.** LÝ, HÓA. Bất-đẳng-trương
- Anisotropy, a.** LÝ. Sự bất-đẳng-hướng
- Anisuria, n.** Y. Chứng bất-đồng-niệu

ANTE — (La-tinh *ante*, trước). Trước, phía trước, trước mặt.

Cũng có khi biến thành *anti-*, như trong *anticipation*, sự dự đoán (1).

		Tiền Dự (2) 前 豫 (預)
Antécédence , f. Lt. <i>antecedentia</i> < <i>antecedens</i> , phân-động-từ hiện-tại của <i>antecedere</i> < <i>ante</i> , trước + <i>cedere</i> , đi	Antecedence , n.	THIÊN . Sự nghịch-hành ĐỊA, LÝ . Sự tiến-hành
Antécédent , m. Lt. <i>antecedens</i> , phân-động-từ hiện-tại của <i>antecedere</i> < <i>ante</i> , trước + <i>cedere</i> , đi	Antecedent , n.	Tiền-sự TOÁN . Tiên-kiện, tiền-hạng, tiền-suất VĂN . Tiên-đế
Antédiluvien , a. Lt. <i>ante</i> , trước + <i>diluvium</i> , hồng-thủy (trận lụt lớn)	Antediluvian , a.	Tiền-hồng-thủy
Antéfixe , f. Lt. <i>antefixus</i> < <i>ante</i> , trước + <i>fixus</i> , gắn	Antefix , n.	KIỆN . Tiên-tri
Antéflexion , f. Lt. <i>ante</i> , trước + <i>flexio</i> sự làm cong	Anteflexion , n.	Y . Tiên-khuật

(1) Ngay trong tiếng La-tinh, *ante* cũng nhiều khi biến thành *anti*, như *anticipatio*, sự quan niệm-trước, *anticipalis*, ở trước, *anticessor* (= *antecessor*), kẻ đi trước.

(2) *Dự* 豫 hoặc 預, sớm, trước khi việc xảy ra (Cũng có nghĩa là yên vui, tham-dự vào).

Antéhypophyse, f.

Lt. *ante*, trước, + danh-từ *hypophyse* < Hl. *hypophysis*, sự sinh ra ở phía dưới, sự tăng-trưởng ở phía dưới < Hl. *hypo*, dưới + *phusis*, sự sinh ra, sự sản-xuất

Antehypophysis, n. Y. Tiên-não-thùy

Anténuptial, a.

Lt. *ante*, trước + *nuptiae* (1), hôn-nhân, lễ cưới

Antenuptial, a. Trước lễ cưới

Antépénultième, f.

Lt. *antepaenultimus* < *ante*, trước + *paene*, gần + *ultimus*, chót

Antepenultimate, a. Trước áp chót

Antéposition, f.

Lt. *ante*, trước + *positio* < *positus*, phân-động-từ quá khứ của *ponere*, để

Anteposition, n. Y. Sự tiên-vị

Antérieur, a.

Lt. *anterior*, tỷ-giáo-cấp của *ante*, trước

Anterior, a. Ở trước, trước kia

Antéversion, f.

Do Lt. *anteversus*, phân-động-từ quá khứ của *antevertere* < *ante*, trước + *vertere*, quay, xoay

Anteversion, n. Sự tiên-khuyh

(1) La-tinh *nuptiae*, *nuptiarum* (danh-từ số nhiều), lễ cưới, hôn-nhân.

ANTHO- (Hy-lạp *anthos*, bông, hoa).

Hoa
花

Anthocarpe , a. Hl. <i>anthos</i> , hoa + <i>karpos</i> , quả (1)	Anthocarpous , a.	THỰC. Quả hợp- hoa, hợp-hoa-quả
Anthocyane , m. Hl. <i>anthos</i> , hoa + <i>kua-</i> <i>nos</i> , xanh (2)	Anthocyan , n.	HOÁ. Antocian
Anthode , m. Hl. <i>anthos</i> , hoa + <i>eidos</i> , hình-trạng	Anthodium , n.	THỰC. Hoa-trạng
Anthère , f. Lt. <i>anthera</i> , bao-phần < Hl. <i>antheros</i> , trổ hoa, có hoa < <i>anhos</i> , hoa	Anther , n.	THỰC. Bao-phần
Anthogènèse , f. Hl. <i>anthos</i> , hoa + <i>gene-</i> <i>sis</i> , nguồn gốc, khởi- nguyên	Anthogenesis , n.	THỰC. Hoa-phát- nguyên
Anthographie , f. Hl. <i>anthos</i> , hoa + <i>gra-</i> <i>phain</i> , viết	Anthography , n.	THỰC. Hoa-ký
Anthologie , f. Hl. <i>anthologia</i> , sự hái hoa < <i>anthos</i> , hoa + <i>legein</i> , hái	Anthology , n.	Văn-tuyển
Anthophile , a. Hl. <i>anthos</i> , hoa + <i>phi-</i> <i>lein</i> , ưa thích	Anthophilous , a.	Thân-hoa

(1) *Hợp-hoa-quả* là quả đặc-biệt do sự kết-hợp của nhiều hoa như trái thơm, trái dâu-tây. . .

(2) *Antocian* là một sắc-tố của hoa, khi gặp chất kiềm thì có màu xanh.

Anthophore, m. Hl. <i>anthos</i> , hoa + <i>phoros</i> , mang < động-từ <i>pherein</i> , mang	Anthophore, n.	Hoa-đài
Anthoxanthine, f. Hl. <i>anthos</i> , hoa + danh từ hoá-học <i>xanthine</i> < <i>xanthos</i> , vàng (1) + tiếp-vĩ-ngữ hóa-học <i>-ine</i> , chỉ những chất thuộc nhóm có nitrogen (2) (có tánh kiềm, v.v.)	Anthoxanthin, n.	Antoxantin
Anthozoaire, m. Hl. <i>anthos</i> , hoa + <i>zôarion</i> , động-vật nhỏ < <i>zoôn</i> , động-vật	Anthozoan, n.	ĐỘNG. Hoa-hình-trùng
Anthéridie, f. Lt. <i>anthera</i> , bao-phân < Hl. <i>anthos</i> , hoa + <i>-idion</i> , súc-tiểu-từ Hy-lạp	Atheridium, n.	THỰC. Bao-phân-khí
Anthérozoïde, m. Lt. <i>anthera</i> , bao-phân < <i>anthos</i> , hoa + <i>zôon</i> , động-vật + <i>eidos</i> , hình-trạng	Antherozoid, n.	Phân-trùng, hùng-tinh
Anthèse, f. Hl. <i>anthesis</i> , sự nở hoa < <i>anthein</i> , nở hoa < <i>anthos</i> , hoa	Anthesis, n.	THỰC. Sự khai-hoa, thời-kỳ hoa nở, sự khai bao-phân

(1) *Antoxantin* là một sắc-tố màu vàng của hoa.

(2) *Xantin* là 2,6-dihydroxipurin, một chất có chứa nitrogen và có tánh kiềm.

ANTHRAC(O)— (Hy-lạp *anthrax, anthrakos*, than).

Thán
炭

Anthracène, m. Hl. <i>anthrax, -akos</i> , than (1)	Anthracene, n.	HOÁ. Antracen
Anthracite, m. Hl. <i>anthrax, -akos</i> , than (2)	Anthracite, n.	HOÁ. Antracit
Anthracnose, f. Hl. <i>anthrax, -akos</i> , than + <i>nosos</i> , bệnh	Anthracnose, n.	Bệnh than nhỏ (3)
Anthracoïde, a. Hl. <i>anthrax, -akos</i> , than + <i>eidos</i> , hình-trạng	Anthracoid, a.	Y. Thán-trạng. Quản-đỉnh-trạng
Anthracose, f. ou anthracosis, m. Hl. <i>anthrax, -akos</i> , than + tiếp-vĩ-ngữ y-học <i>-ose</i> (tiếp-vĩ-ngữ Hy- Lạp <i>-osis</i>) chỉ trạng-thái bất-bình-thường, đau ôm	Anthracosis, n.	Y. Bệnh kết-than
Anthracothérapie, f. Hl. <i>anthrax, -akos</i> , than + <i>therapeia</i> , sự săn-sóc, sự chữa trị < <i>thera- peuein</i> , săn-sóc, chữa trị	Anthracotherapy, n.	Y. Thán-liệu-pháp

- (1) Chất *antracen* là một chất lấy trong sự chưng-cất của *than-dá*.
 (2) *Antracit* là một loại *than-dá* gầy, đốt ít khói và có ngọn lửa rất nhỏ.
 (3) Bị bệnh này, lá cây nhỏ có những dấu *đen* do bào-tử của loại nấm *Ascomycetes*.

Anthrax, m.	Anthrax, n.	Y. Bệnh quẩn-dinh
Hl. <i>anthrax</i> , than (1)		

- (1) Có lẽ khi quẩn-dinh vỡ ra mũ, cồi thịt mũt có màu xam xám, do đó mà người ta đặt tên là *anthrax*? Theo ROBERT (*Dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française*, Presses Universitaires de France, Paris, 1953, trang 108) thì lúc xưa người ta tưởng lầm là bệnh than nên có danh-từ *anthrax*. Theo A. DAUZAT (*Nouveau Dictionnaire étymologique et historique*, 2e édition, Larousse, Paris 1964, trang 36) thì danh-từ *anthrax* do tiếng La-tinh y-học *anthrax*, mũt sừng đen đen (gốc tiếng Hy-lạp *anthrax*, than). Nhưng chúng tôi thấy danh-từ *anthrax* đã được Hippocrate dùng từ lâu rồi, với nghĩa mũt ung-loét (*ulcère*).

ANTHROPO- (Hy-lạp *anthrôpos*, con người, loài người, nhân loại.
Trước một nguyên-âm, *anthrop*.)

Nhân Nhân-loại

人 人 類

Anthropocentrique , a. Hl. <i>anthrôpos</i> , con người + Lt. <i>centrum</i> < Hl. <i>kentron</i> , mũi nhọn, trung- tâm	Anthropocentric , a.	Thuộc thuyết nhân- loại bản-vị Thuộc thuyết duy- nhân
Anthropogènèse , f. Hl. <i>anthrôpos</i> , con người + <i>genesis</i> , sự sinh, nguồn-gốc	Anthropoge- nesis , n.	Nhân-loại-khởi- nguyên
Anthropogénie , f. Hl. <i>anthrôpos</i> , con người + <i>-geneia</i> < <i>genos</i> < <i>gennân</i> , sinh	Anthropogeny , n.	Nhân-loại-khởi- nguyên
Anthropogéographie , f. Hl. <i>anthrôpos</i> , con người + <i>geographia</i> < <i>gê</i> , đất + <i>graphein</i> , viết, tả	Anthropogeo- graphy , n.	Nhân-loại-địa-lý-học
Anthropographie , f. Hl. <i>anthrôpos</i> , con người + <i>graphein</i> , viết, tả	Anthropogra- phy , n.	Nhân-thê-học
Anthropoide , a. Hl. <i>anthrôpos</i> , con người + <i>eidos</i> , hình-trạng	Anthropoid , a.	Nhân-hình, nhân- trạng
Anthropologie , f. Hl. <i>anthrôpos</i> , con người + <i>logos</i> , sự luận, sự học	Anthropology , n.	Nhân-loại-học
Anthropométrie , f. Hl. <i>anthrôpos</i> , con người + <i>metron</i> , sự đo	Anthropometry , n.	Phép nhân-thê-kê

Anthropomorphisme, m. Hl. <i>anthrôpos</i> , con người + <i>morphê</i> , hình	Anthropomorph- ism, n.	Thuyết thần-nhân- đồng-hình. Nhân-hình-thuyết (Nhân-tính-thuyết)
Anthropomorphe, a. Hl. <i>anthrôpos</i> , con người + <i>morphê</i> , hình	Anthropomorph- ous, a.	Giống hình người
Anthropopathie, f. Hl. <i>anthrôpopatheia</i> < <i>anthrôpos</i> , con người + <i>pathos</i> , cảm thấy	Anthropopathy, or anthropopathism, n.	Thuyết nhân-cảm
Anthropophagie, f. Hl. <i>anthrôpos</i> , con người + <i>phagein</i> , ăn	Anthropophagy, n.	Y. Thói ăn thịt người
Anthrophile. a. Hl. <i>anthrôpos</i> , con người + <i>philos</i> , bạn-hữu, thân < <i>philein</i> , ưa	Anthrophilic, a.	Y. Háo-nhân
Anthropophobie, f. Hl. <i>anthrôpos</i> , con người + <i>phobos</i> , sự sợ	Anthropophobia, n.	Y. Chứng sợ người, chứng nhân-khủng

ANTI—Tiền-tri-từ Hy-lạp *anti*, chống lại, đối lại.

Dùng làm tiếp-đầu-ngữ, *anti*- có nghĩa :

1. *Chống lại, nghịch*, như trong *antiimpérialiste*, chống đê-quốc
2. *Kháng*, như trong *antibiotique*, kháng-sinh.
3. *Ngừa, trị, trừ, giải, trấn*, như trong *antidétonant*, ngừa nổ, *antidiarrhéique*, trị tiết-tả, *antiparasitaire*, trừ ký-sinh-trùng, *antidote*, thuốc giải-độc, *antalgique*, trấn-thông.
4. *Nghịch, phản, ngược lại*, như trong *antisymétrique*, phản-đối-xứng.
5. *Đối*, như trong *antipode*, đối-túc.

Có khi thu lại thành *ant-*, như trong *antalgique*, trấn-thông, *anthelminitique*, trị giun-sán.

Kháng Phản Trị Trấn Đối
 抗 反 治 鎮 對

Antalgique, a.

Hl. *ant-* (*anti-*) chống +
algos sự đau

Antalgic, a.

Y, DƯỢC. Trấn-
 thông

Anthelminitique, a.

Hl. *ant-* (*anti-*), chống
 lại, trị + *helmins, heli-*
minthos, giun-sán

Anthelmintic, a.

Y, DƯỢC. Trị sán
 lãi, trị giun-sán

Antiaérien, a.

Hl. *anti-*, chống + *aêr*,
aeros, không-khí (nghĩa
 nói rộng : những gì
 liên - quan đến máy
 bay, hàng-không)

Anti-aircraft, a.

Chống máy bay,
 phòng-không

Antialcoolique, a.

Hl. *anti-*, chống +
 Á-rạp *al - kohl*, nghĩa
 nguyên-thủy : chất an-
 timon tán nhỏ. Lúc sau
 chỉ những chất tán nhỏ
 và bào-chê tinh-vi, và
 sau cùng, những chất
 chưng-cắt, chất rượu

Anti-alcoholic, a.

Cầm rượu, bài-trừ

- Antianaphylaxie, f.**
Hl. *anti* chống + danh-từ *anaphylaxie* : *ana*, phản, ngược + *phulaxis*, sự phòng-vệ, sự ngừa
- Antianémique, a.**
Hl. *anti*-, chống, trị + tính - từ *anémique*, do danh-từ *anémie* < Hl. *anaimia* : *an*, không + *haima*, máu
- Antiarthritique, a.**
Hl. *anti*, chống, trị + *arthron*, khớp (xương), tiết (1) + tiếp-vĩ-ngữ y-học *-ite* < tiếp-vĩ-ngữ Hy-lạp *-itis*, chỉ sự sưng, viêm
- Antiasthmatique, a.**
Hl. *anti*, chống, trị + *asthma*, suyễn < *azein*, thờ khó
- Antiauxine, f.**
Hl. *anti*, chống, kháng + *auxein*, tăng-trưởng
- Antibactérien, a.**
Hl. *anti*, chống, kháng + *baktêria*, cây gậy, hoặc *baktêrion*, cây gậy nhỏ, súc-tiểu - từ của *baktron*, cây gậy (2)
- Antianaphylaxis, n.**
Y, DƯỢC. Chống phản-ngừa, chống phản-vệ
- Antianemic, a.**
Y, DƯỢC. Trị thiếu máu, trị bản-huyết
- Antiarthritic, a.**
Y, DƯỢC. Trị chứng tiết-viêm
- Antiasthmatic, a.**
Y, DƯỢC. Trị suyễn
- Antiauxin, n.**
Chất kháng-auxin.
Chất kháng tăng-trưởng
- Antibacterial, a.**
Y, DƯỢC. Kháng-khuẩn

(1) Tiết sữa, đốt tre, mắt cây, khớp xương

(2) Một số vi-khuẩn người ta tìm thấy lần đầu tiên có hình cây gậy.

Antibiotique, m. Hl. <i>anti</i> , chống, kháng + <i>bios</i> , sự sống	Antibiotic, n.	Y, DƯỢC. Thuốc kháng-sinh (thuốc trụ-sinh)
Anticatalyseur, m. Hl. <i>anti</i> , chống, kháng + <i>katalysis</i> , sự hòa-tan < <i>kata</i> , xuống + <i>lysis</i> , sự giải, sự hòa-tan < <i>luein</i> , giải, tan	Anticatalyst, n.	HÓA. Chất kháng- xúc-tác
Anticathode, f. Hl. <i>anti</i> , đối + <i>kathodos</i> đường đi xuống, đi xuống < <i>kata</i> , đi xuống + <i>hodos</i> , đường đi	Anticathode, n.	LÝ. Anticatod, đôi- catod
Anticholérique, a. Hl. <i>anti</i> , chống, trị, + danh từ <i>choléra</i> (1), bệnh thổ-tả	(Against cholera)	Y, DƯỢC. Trị thổ- tả

(1) Theo M. GARNIER và V. DELAMARE (*Dictionnaire des Termes Techniques de Médecine*, 18e édition Librairie Maloine, Paris, 1970, trang 189), từ-nguyên của danh-từ *choléra* được nhiều tác-giả bàn cãi:

1. Danh-từ *choléra* do chữ Hy-lạp *kholē*, mật, và *rheo*, chảy. (Thuyết này không đúng).
2. Theo LITTRÉ, danh-từ *choléra* do chữ Hy-lạp *kholera*, máng xối, ám-chỉ sự thổ-tả.
3. Theo DESNOS, danh-từ *choléra* do chữ Hy-bá-lai *choli-ra*, chỉ một chứng bệnh hiểm-nghèo."

Nhưng theo chúng tôi thấy máng xối, ống thoát nước không phải là *kholera* (Χολέρα) mà là *kholedra* (Χολέδρα). Danh-từ này đã được ARCHIMÉDE (nhà toán-học đại-danh của Cỗ Hy-Lạp, 287—212 trước kỷ-nguyên) dùng từ trước. Trái lại chữ *kholera* (Χολέρα) chỉ chứng bệnh thổ-tả đã được HIPPOCRATE (danh-y của Cỗ Hy-lạp, 460-372 trước kỷ nguyên) dùng tới, và HIPPOCRATE cũng còn phân ra nhiều loại thổ-tả như thổ-tả nước (*kholera hugra*: Χολέρα ὕγρα) và thổ-tả khô (*kholera xera*: Χολέρα ξηρα).

Anticlinal, a. Hl. <i>anti</i> , phản, bội + <i>klinein</i> , nghiêng, tà (1)	Antictinal, a.	ĐỊA. Bội-tà HÓA. Phản-tà
Anticoagulant, m. Hl. <i>anti</i> , chống, kháng + Lt. <i>coagulare</i> , đông- đặc	Anti-coagulant, n.	Y, DƯỢC. Chất kháng-đông
Anticonceptionnel, a. Hl. <i>anti</i> , chống, kháng, + Lt. <i>conceptio</i> , sự chứa ; khái-niệm, quan- niệm; sự thụ-thai	Contraceptive, or anticoncep- tive, a.	Y, DƯỢC. Chống thụ-thai
Anticonvulsif, a. Hl. <i>anti</i> , chống, trấn + Lt. <i>convulsio</i> < <i>convel- lere</i> , nhỏ lên, lay đi, lay chuyển	Anticonvulsive, a.	Y, DƯỢC. Trấn- kin h-luyện
Anticorps, m. Hl. <i>anti</i> , kháng + Pháp <i>corps</i> < Lt. <i>corpus</i> , thể, vật-chất, chất	Antibody, n.	Y, DƯỢC. Kháng- thể
Anticyclone, m. Hl. <i>anti</i> , nghịch, phản + Anh <i>cyclone</i> (2) do Hl. <i>kuklon</i> < <i>kukloein</i> , di-chuyển vòng tròn < <i>kuklos</i> , cái vòng	Anticyclone, n.	Phản-triển-phong (3)

(1) Tà 斜, nghiêng.

(2) Danh từ *cyclone* do PIDDINGTON, người Anh, đặt ra lần đầu tiên vào năm 1848 và được ghi vào tự-điển LITTRÉ của Pháp vào năm 1863.

(3) *Triển-phong* 旋風, cơn gió lốc, cơn bão, do gió cuốn, xoáy tròn. *Triển*, trở lại, quay lại, xoáy (triển-oa 旋渦, nước xoáy).

Antidétonant, m. Hl. <i>anti</i> , chống, ngừa + Lt. <i>detonare</i> , nổ	Anti-knock, n.	Chất ngừa nổ
Antidiabétique, a. Hl. <i>anti</i> , trừ, trị + <i>dia-</i> <i>bêtes</i> , ông xi-phong < <i>diabainein</i> , đi xuyên qua <i>dia</i> , xuyên qua + <i>bai-</i> <i>nein</i> , đi (1)	Antidiabetic, a.	Y, DƯỢC. Trị đái đường, trị đường- niệu
Antidiarrhéique, a. Hl. <i>anti</i> , trừ, trị + Lt. <i>diarrhoea</i> , do Hy-lạp <i>diarrhoia</i> < <i>dia</i> ; xuyên + <i>rhein</i> , chảy	Antidiarrheic, or antidiarrheal, a.	Y, DƯỢC. Trị tiết- tả
Antidiphthérique, a. Hl. <i>anti</i> , trừ, trị + <i>diphtera</i> , màng (2)	Antidiphtheritic, a.	Y, DƯỢC. Trị bệnh yết-hầu
Antidiurétique, a. Hl. <i>anti</i> , chống lại + <i>diourêsis, -rêtikos</i> < <i>diour-</i> <i>ein</i> : <i>dia</i> , xuyên qua + <i>ourein</i> , đi tiểu (<i>ouron</i> , nước tiểu)	Antidiuretic, a.	Y, DƯỢC. Kháng- lợi-niêu (3)

(1) *Đi xuyên qua* ở đây ám-chỉ nhưt là xuyên qua quả thận, vì trong bệnh đái đường bệnh nhân đi tiểu rất nhiều và có đường trong nước tiểu. Và lại nghĩa *tổng-quát* của danh từ *diabète* không phải là bệnh đái đường (*diabète sucré* mới thật là bệnh đái đường) mà là một bệnh trong đó triệu chứng điển-hình là đi tiểu rất nhiều. Thông thường khi người ta dùng danh-từ *diabète*, không phụ thêm nghĩa (như *diabète insipide, diabète rénal; v.v...*) thì có nghĩa là *diabète sucré*, bệnh đái đường.

(2) Trong bệnh yết-hầu, vi-khuẩn Klebs-Löffler gây ra những màng mỏng ở hầu.

(3) Chống lại sự đi tiểu nhiều quá (*diurèse*) tức làm giảm sự tiểu-tiện quá nhiều (chớ không phải chống tiểu-tiện hay trừ tiểu-tiện).

Antidote , m. Hl. <i>antidoton</i> < <i>anti</i> , nghịch, chống + <i>dotos</i> , cho (phân-động-từ quá khứ của <i>didonai</i> , cho (1))	Antidote , n.	Y, DƯỢC. Thuộc giải-độc
Antidysentérique , a. Hl. <i>anti</i> , chống, trị + <i>dusenteria</i> < <i>dus</i> , khó- khăn, xấu + <i>enteron</i> ruột (số nhiều của <i>en- teron</i> là <i>entera</i>)	Antidysenteric , a.	Y, DƯỢC. Trị kiết-ly
Antiemétique , a. Hl. <i>anti</i> , trừ, trị + <i>eme- tikos</i> < <i>emein</i> , mửa	Antiemetic , a.	Y, DƯỢC. Trị mửa
Antienzyme , m. Hl. <i>anti</i> , kháng + <i>en</i> , ở trong + <i>zumê</i> , men, điều-tò (2)	Anti-enzyme , n.	HOÁ. Antienzim, kháng-điều-tò
Antifungique , a. Hl. <i>anti</i> , kháng, trừ + Lt. <i>fungus</i> , nấm	Antifungal , a.	Y, DƯỢC. Kháng- khuẩn, trừ nấm
Antifriction , f. Hl. <i>anti</i> , chống, ngừa + Lt. <i>frictus</i> phân động- từ quá khứ của <i>fricare</i> , cọ-xát	Antifriction , n.	Chống cọ-xát

(1) Một chất cho bệnh nhân uống để trừ độc, giải-độc.

(2) Danh-từ *enzyme* (Đức, *enzym*) do các tác-giả Đức thiết-lập đầu tiên để chỉ những điều-tổ hòa-tan.

<p>Antigel, m. Hl. <i>anti</i>, kháng, giữa + Lt. <i>gelu</i>, hay <i>gelus</i> hay <i>gelum</i>- vật đông-đặc, nước đá < <i>gelare</i>, đông lại</p>	<p>Anti-freeze, n.</p>	<p>Antigel, chất giữa đông</p>
<p>Antigène, m. Hl. <i>anti</i>, kháng + <i>genos</i>, sự sinh < <i>gennân</i>, sinh</p>	<p>Antigen, n.</p>	<p>Y, DƯỢC. Chất kháng-nguyên</p>
<p>Antihémorragique, a. Hl. <i>anti</i>, chống, trị + <i>haimorrhagia</i> < <i>haima</i>, máu + <i>rhagê</i>, sự vỡ, sự đứt, sự vọt ra < <i>rhêgnunai</i>, vỡ, đứt, vọt ra</p>	<p>Antihemorrhagic, a.</p>	<p>Y, DƯỢC. Trị xuất huyết, cầm máu</p>
<p>Antihémorroïdal, a. Hl. <i>anti</i>, chống, trị + <i>haimorrhoides</i> < <i>haima</i>, huyết + <i>rhein</i>, chảy</p>	<p>Antihemorrhoidal, a.</p>	<p>Y, DƯỢC. Trị trĩ</p>
<p>Antihistaminique, a. Hl. <i>anti</i>, kháng + danh- từ hoá-học <i>histamine</i> < <i>histidine</i> + <i>amine</i>. <i>His- tidine</i> < Hl. <i>histos</i>, vải, hàng dệt, mô (1) + <i>ine</i>, tiếp-vi-ngữ hoá-học chỉ những chất có nitrogen (có tánh kiềm)</p>	<p>Antihistaminic, a.</p>	<p>Y, DƯỢC. Kháng- histamin</p>

(1) Chất *histidin* là một trong những aminoacid do sự thuỷ-giải các mô động-vật chứa protein.

- Antihormone, a.**
Hl. *anti*, kháng + *hormôn*, phân-động-từ hiện-tại của *hormaein*, kích-thích
- Antihormone, n.** Y, DƯỢC. Kháng-kích-thích-tô
- Antimagnétique, a.**
Hl. *anti*, kháng + Lt. *magneticus*, có tính đá nam-châm < Hl. *magnes lithos*, đá của tỉnh *Magnésia* (1), nghĩa là đá nam-châm
- Antimagnetic, a.** LÝ. Kháng-từ
- Antimère, n.**
Hl. *anti*, đôi + *meros*, phần
- Antimer, n.** DƯỢC. Đòi-phần
- Antimicrobien, a.**
Hl. *anti*, kháng + *mikrobios*, có đời sống ngắn < *mikros*, nhỏ, ngắn + *bios*, sự sống, đời sống
- Antimicrobial, a.** Y. Kháng-khuẩn
- Antinévralgique, a.**
Hl. *anti*, chống, trị + *neuron*, gây thần-kinh + *algos*, sự đau, thông
- Antineuralgic, a.** Y, DƯỢC. Trị thần-kinh-thông
- Antinévritique, a.**
Hl. *anti*, chống, trị + *neuron*, dây thần-kinh + tiếp-vĩ-ngữ *y* - học *-ite* < tiếp-vĩ-ngữ Hy-lạp *-itis*, chỉ sự sưng, viêm
- Antineuritic, a.** Y, DƯỢC. Trị thần-kinh-viêm

(1) *Magnésia* (Pháp, *Magnésie*; Anh, *Magnesia*) là một tỉnh thuộc vùng Thessalie, Bắc-Hy-lạp.

Antioxygène, m. Hl. <i>anti</i> , kháng + danh-từ hoá-học <i>oxygène</i> < do Hy-lạp <i>oxus</i> , chua, acid + <i>gennân</i> , sinh ra (1)	Anti-oxygen, n.	HOÁ. Chất kháng-oxygen
Antipaludéen, a. Hl. <i>anti</i> , trị + Lt. <i>palus, paludis</i> , ao, đầm (2)	Antipaludian a.	Y, ĐƯỢC. Trị sốt-rét
Antiparasitaire, a. Hl. <i>anti</i> , trừ + <i>parasitos</i> , ăn cùng bàn < <i>para</i> , bên cạnh, gần + <i>sitos</i> , thực-phẩm	Antiparasitic, a.	Y. Trừ ký-sinh-trùng
Antipéristaltique, a. Hl. <i>anti</i> , kháng + <i>peristaltikos</i> < <i>peristellein</i> , bao bọc, bao chung quanh < <i>peri</i> , chung quanh + <i>stellein</i> , sắp đặt	Antiperistaltic, a.	Y, ĐƯỢC. Kháng-nhu-động
Antiphlogistique, a. Hl. <i>anti</i> , kháng + <i>phlogistos</i> , cháy < <i>phlox, phlogos</i> , ngọn lửa	Antiphlogistic, a.	Y, ĐƯỢC. Kháng-viêm, trừ viêm
Antipode, m. Hl. <i>anti</i> , đối + <i>pous, podos</i> , chân	Antipode, n.	HOÁ. Đồi-túc

(1) Lúc xưa, người ta cho rằng oxygen là nguồn-gốc của acid.

(2) Lúc xưa, người ta tưởng rằng bệnh sốt rét do các ao đầm sinh ra.

Antiproton, m. Hl. <i>anti</i> , đôi + danh-từ lý hóa, <i>proton</i> < Hl. <i>prōton</i> , trung-tính của <i>prōtis</i> , trước nhất, đầu tiên	Anti-proton, n.	LÝ. Antiproton, đôi proton
Antipyrétique, a. Hl. <i>anti</i> , trừ, giải + <i>pyretos</i> , sốt	Antipyretic, a.	Y, DƯỢC. Giải sốt, thoái-nhiệt
Antisepsie, f. Hl. <i>anti</i> , trừ + <i>sēpsis</i> , sự ung thúi	Antisepsis, n.	Y, DƯỢC. Phép kháng-ung, phép sát-trùng
Antispasmodique, a. Hl. <i>anti</i> , trừ, trần + <i>spasmōdēs</i> < <i>spasmos</i> , sự co-giật, luyên-súc (<i>spân</i> , kéo, giật) + <i>eidos</i> , dạng	Antispasmodic, a.	Y, DƯỢC. Trần- luyên-súc
Antisymétrique, a. Hl. <i>anti</i> , nghịch, phản + tính-từ <i>symétrique</i> , do danh-từ <i>symétrie</i> < Lt. <i>symmetria</i> , Hl. <i>sum- metria</i> , sự đối-xứng (<i>sun</i> , cùng, với + <i>me- tron</i> , sự đo)	Antisymmetrical, or antisymme- tric, a.	Phản-đối-xứng
Antithermique, a. Hl. <i>anti</i> , kháng + <i>ther- mos</i> , nóng, nhiệt	Antithermic, n.	Y, DƯỢC. Kháng- nhiệt

APO— Trạng-từ và tiền-trí-từ Hy-lạp *apo*, ở xa, từ đó, rời xa, xa ra.
Dùng làm tiếp đầu-ngữ, *apo-* có nghĩa :

1. Xa ra, ở ngoài, từ xa, từ đó, như trong *apogée*, điểm viễn-địa.
2. Tách rời, như trong *apocarpe*, tâm-bì rời.

Trước một nguyên-âm, *ap-*

Apocarpe , m. Hl. <i>apo</i> , rời ra + <i>karpos</i> , trái	Apocarp , n.	THỰC. Tâm-bì rời
Apocrine , f. Hl. <i>apo</i> , rời ra + <i>krinein</i> , tiết ra	Apocrine , n.	Y. Đỉnh-tiết
Apocyte , m. Hl. <i>apo</i> , rời ra + <i>kutos</i> , bong bóng	Apocyte , n.	THỰC. Lóng, đốt
Apoenzyme m. Hl. <i>apo</i> , rời ra + <i>en</i> , ở trong + <i>zumê</i> , men	Apoenzyme , n.	HOÁ. Apoenzim
Apogamie , f. Hl. <i>apo</i> , xa ra + <i>gamos</i> , sự hôn-phôi	Apogamy , n.	SINH. Sự khiếm-phôi
Apogée , m. Hl. <i>apogeios</i> < <i>apo</i> , xa ra + <i>gê</i> , đất	Apogee , n.	THIÊN. Điểm viễn-địa
Apologie , f. Lt. <i>apologia</i> < Hl. <i>apologia</i> , lời biện-hộ < <i>apo</i> , từ đó + <i>logos</i> , sự luận	Apology , n.	Sự tạ tội. Lời biện-hộ
Apomixie , f. Hl. <i>apo</i> , xa ra + <i>mixis</i> , sự pha trộn	Apomixis , n.	SINH. Sự khiếm-hợp

- Apomorphine, f.**
Hl. *apo*, từ đó + danh từ hoá-học *morphin* (1)
- Apomorphine, n.** HOÁ. Apomorphin
- Aponévrose, f.**
Hl. *aponeurosis* < *apo*, xa ra + *neuron*, thần kinh, gân
- Aponeurosis, n.** Y. Cân-mạch.
- Apophyse, f.**
Hl. *apo*, xa ra + *physis*, sự tăng-trưởng
- Apophysis, n.** ĐỘNG. Mấu xương, phần ngoại-trưởng
- Apoplexie, f.**
Lt. *apoplexia* < *apoplêksia*, sự đánh ngã < *apoplêssein*, đánh ngã < *apo*, xa ra + *plêssein*, đánh
- Apoplexy, n.** Y. Chứng ngạt máu
- Aposporie, f.**
Hl. *apo*, xa ra + *spora*, hạt giống
- Apospory, n.** THỰC. Vô-bào-từ-sinh
- Apostrophe, m.**
Hl. *apostrophê*, sự điếm-danh < *apostrophein* : *apo*, từ đó + *strophein*, xoay, hướng hoặc Hl. *apostrophos*, cũng cùng một căn như trên
- Apostrophe, n.** VĂN. Dấu viết lược THỰC. Sự điếm-danh
- Apothème, m.**
Hl. *apo*, xa ra + *thêma*, đề < *tithênai*, đề. Động-từ *apotithêmi*, tôi đề xa ra, tôi hạ xuống
- Apothem, n.** TOÁN. Trung-đoạn

(1) *Apomorphin* là một hợp-chất từ *morphin*.

Apothéose, f.

Hl. *apotheosis* < *apo-*
theoun, thần-thánh-hóa
 < *apo*, từ đó + *theos*,
 thần-thánh, trời

Apothicaire, m.

Lt. *apotheca*, tiệm, cửa
 hàng < *apothêkê*, tiệm,
 cửa hàng < *apotithenai*
 < *apo*, xa ra + *tithenai*,
 dè

Apotheosis, n.

TÔN. Sự phong-
 thần. Sự tôn-sùng

Apothecary, n.

Dược-tê-sư